Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
NILSE WAHLA
přednesené dne 16. ledna 2018 [1]

Věc C-483/16

Zsolt Sziber
proti
ERSTE Bank Hungary Zrt

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Fővárosi Törvényszék (Vrchní soud v Budapešti, Maďarsko)]

„Ochrana spotřebitele – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Smlouvy o úvěru vedené v cizí měně – Vnitrostátní právní předpisy, které stanoví dodatečné procesní požadavky, pokud je napadena přiměřenosti podmínek ve spotřebitelských smlouvách“

1. Projednávaná věc je další v řadě věcí, které jsou spojeny s mnoha smlouvami o spotřebitelském úvěru vedenými v cizí měně, jež byly v minulosti uzavřeny v některých členských státech, mimo jiné v Maďarsku.

2. Navazuje v zásadě na rozsudek Soudního dvora ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (dále jen „rozsudek Kásler“) [2]. Otázky položené předkládajícím soudem se zaměřují zejména na slučitelnost vnitrostátních právních předpisů přijatých maďarskými orgány po vydání rozsudku Kásler se směrnicí 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách [3].

I. Právní rámec

A. Unijní právo

3. Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici od povídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – C-26/13, EU:C:2014:282. K jiným věcem, které se týkaly smluv o spotřebitelském úvěru vedených v cizích měnách, viz rozsudky ze dne 26. února 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, a ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703. Rovněž viz mé stanovisko ve věci Gavrilescu, C-627/15, EU:C:2017:690.

3 – Směrnice Rady ze dne 5. dubna 1993 (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288).

B. Maďarská právní úprava

1. Zákon IV z roku 1959, občanský zákoník

4. Ustanovení § 239/A odst. 1 A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (zákon IV z roku 1959, občanský zákoník) – platné do dne 14. března 2014 – stanovilo:

„Smluvní strany mohou podat žalobu na určení neplatnosti smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy (částečné neplatnosti), aniž by současně musely uplatnit důsledky neplatnosti.“

2. Zákon V z roku 2013, občanský zákoník

5. Ustanovení § 6:108 A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törveny (zákon V z roku 2013, občanský zákoník) – platný ode dne 15. března 2014 – stanoví:

„1. Na základě neplatné smlouvy nelze uplatnit žádný nárok ani vymáhat plnění smlouvy. Na základě žádosti, kterou v tomto smyslu podá některá ze smluvních stran, určí soud ostatní právní následky spojené s neplatností, a to s přihlédnutím k ustanovením týkajícím se promlčení a nabytí práv.

2. Smluvní strany mohou podat žalobu na určení neplatnosti smlouvy, aniž by současně musely uplatnit důsledky neplatnosti.

3. Při určení právních následků spojených s neplatností se soud nemusí řídit návrhy, jež vznesli účastníci řízení, avšak nemůže se rozhodnout pro takové řešení, s nímž oba účastníci řízení nesouhlasí.“

3. Zákon DH1

6. Ustanovení § 1 odst. 1 A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (zákon č. XXXVIII z roku 2014, kterým se upravují konkrétní otázky v souvislosti s rozhodnutím Kúria o sjednocení judikatury v oblasti smluv o úvěru uzavřených mezi úvěrovými institucemi a spotřebiteli; dále jen „zákon DH1“) stanoví:

„[Tento zákon se použije] na smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené v období od 1. května 2004 do dne vstupu tohoto zákona v platnost. Pro účely tohoto zákona se pojmem ‚smlouva o spotřebitelském úvěru‘ rozumí jakákoli smlouva o úvěru nebo půjčce založená na cizí měně (svázaná s cizí měnou nebo vedená v cizí měně a splatná ve forintech) nebo založená na forintu, či jakákoli dohoda o finančním leasingu uzavřená mezi finanční institucí a spotřebitelem, pokud jsou její součástí obecné smluvní podmínky nebo jakákoli smluvní podmínka, která nebyla jednotlivě sjednána, zahrnující ujednání uvedené v § 3 odst. 1 nebo v § 4 odst. 1.“

7. Ustanovení § 3 uvedeného zákona stanoví:

„1. Za neplatná se považují ujednání obsažená ve smlouvách o spotřebitelském úvěru – s výjimkou smluvních podmínek, které byly sjednány individuálně – na jejichž základě může úvěrová instituce uplatnit za účelem vyplacení částky poskytnuté na pořízení předmětu smlouvy o úvěru nebo finančním leasingu nákupní kurz a za účelem umoření dluhu prodejní kurz nebo jiný směnný kurz, než jaký byl stanoven při provedení platby.

2. Neplatné ujednání, které je uvedeno v odstavci 1, […] se nahradí úředním směnným kurzem, který stanovila [Maďarská národní banka], a to jak pro účely vyplacení dané částky, tak pro účely umoření (včetně platby splátek a veškerých nákladů, poplatků a provizí v cizí měně).“

8. Ustanovení § 4 zákona DH1 stanoví:

„1. V případě smluv o spotřebitelském úvěru, které umožňují jednostrannou změnu smlouvy, se za zneužívající považují ujednání obsažená v této smlouvě o úvěru – s výjimkou podmínek, které byly sjednány individuálně –, která umožňují jednostranné zvýšení úroků nebo jednostranné zvýšení poplatků a provizí. […]

2. Smluvní ujednání uvedená v odstavci 1 jsou neplatná, pokud úvěrová instituce ve lhůtě stanovené v § 8 odst. 1 nezahájila občanskoprávní řízení nebo pokud soud zamítl žalobu nebo přerušil řízení, ledaže by mohlo být v souvislosti s daným smluvním ujednáním zahájeno řízení podle § 6 odst. 2, které však nebylo zahájeno, nebo bylo sice zahájeno, ale soud nekonstatoval neplatnost smluvního ujednání podle odstavce 2a.

2a. Smluvní ujednání uvedené v odstavci 1, je neplatné, pokud soud konstatoval jeho neplatnost na základě zvláštního právního předpisu o vypořádání účtů, a to v řízení, které zahájil ve veřejném zájmu orgán dohledu.

3. V případech uvedených v odstavcích 2 a 2a provede úvěrová instituce se spotřebitelem vypořádání účtů za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.“

4. Zákon DH2

9. Ustanovení § 37 A [Kúriának a] pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (zákon č. XL z roku 2014 o právních předpisech o vypořádání účtů spadajících do působnosti zákona č. XXXVIII z roku 2014, kterým se upravují konkrétní otázky v souvislosti s rozhodnutím [Kúria] o sjednocení judikatury v oblasti smluv o úvěru uzavřených mezi úvěrovými institucemi a spotřebiteli, a o některých dalších ustanoveních; dále jen „zákon DH2“) stanoví:

„1. Strany smluv spadajících do oblasti působnosti tohoto zákona mohou navrhnout soudu, aby prohlásil neplatnost smlouvy nebo některých smluvních ujednání (dále jen ‚částečná neplatnost‘) – bez ohledu na důvody takové neplatnosti – pouze v případě, že navrhují současně i určení právních následků spojených s neplatností (tj. prohlášení platnosti smlouvy nebo její účinnosti do okamžiku vydání rozhodnutí). Není-li takovýto návrh podán – a poté, co byla poskytnuta příležitost k nápravě nedostatků, která nebyla využita – bude žaloba považována za nepřípustnou a věc nemůže být meritorně projednána. Navrhnou-li smluvní strany, aby byly určeny právní následky spojené s úplnou nebo částečnou neplatností, musí rovněž určit, který právní následek má soud uplatnit. V souvislosti s uplatněním právních následků musí strany podat výslovný a kvantitativně podložený návrh, jehož součástí musí být rovněž vzájemné vypořádání účtů.

2. V případě smluv spadajících do oblasti působnosti tohoto zákona je s ohledem na ustanovení obsažená v odstavci 1 nutné prohlásit žalobu za nepřípustnou bez obeslání smluvních stran nebo ukončit již zahájená řízení, jejichž předmětem je prohlášení úplné nebo částečné neplatnosti smlouvy na základě ustanovení obsažených v § 239/A odst. 1 [občanského zákoníku z roku 1959] nebo v § 6:108 odst. 2 [občanského zákoníku z roku 2013] – pod podmínkou splnění požadavků vyplývajících z tohoto zákona. Pokud příslušná strana vznesla kromě návrhového žádání směřujícího

k prohlášení úplné nebo částečné neplatnosti smlouvy další návrhové žádání v témže řízení, není nutné prohlásit žalobu za nepřípustnou bez obeslání smluvních stran nebo ukončit řízení; v takovémto případě se má za to, že návrhové žádání směřující k prohlášení neplatnosti nebylo zachováno. Stejným způsobem se postupuje také v řízeních, která jsou vedena poté, co bylo ukončeno jejich přerušení.

3. Není-li nutné prohlásit žalobu za nepřípustnou bez obeslání smluvních stran v již probíhajícím řízení, musí být řízení ukončeno, pokud příslušná strana do třiceti dnů ode dne, kdy ji soud vyzval k nápravě nedostatků, v žalobě (nebo vzájemné žalobě) nenavrhne, aby byly určeny právní následky spojené s úplnou nebo částečnou neplatností smlouvy, a neuvede, který právní následek má být uplatněn. Pokud příslušná strana vznesla kromě návrhového žádání směřujícího k prohlášení úplné nebo částečné neplatnosti smlouvy další návrhové žádání v témže řízení, není nutné ukončit řízení; v takovémto případě se má za to, že návrhové žádání směřující k prohlášení neplatnosti nebylo zachováno.“

10. Podle § 37/A uvedeného zákona, „v okamžiku, kdy má soud určit právní následky spojené s neplatností, stanoví platební závazky smluvních stran s přihlédnutím k ustanovením tohoto zákona o vypořádání účtů – na základě údajů vyplývajících z ověřeného vypořádání účtů podle § 38 odst. 6“.

11. Ustanovení § 38 odst. 6 zákona DH2 stanoví, že vypořádání účtů se považuje za ověřené, pokud:

„a) spotřebitel ve lhůtě stanovené tímto zákonem nepodal úvěrové instituci stížnost v souvislosti s vypořádáním účtů nebo nepodal stížnost, v níž by uvedl, že úvěrová instituce toto vypořádání neprovedla;

b) spotřebitel ve lhůtě stanovené tímto zákonem nezahájil řízení u Pénzügyi Békéltető Testület (maďarský Finanční rozhodčí výbor);

c) spotřebitel nebo úvěrová instituce ve lhůtě stanovené tímto zákonem nezahájili nesporné řízení uvedené v § 23 odst. 1 nebo sporné řízení uvedené v § 23 odst. 2 tohoto zákona;

d) rozhodnutí, jímž bylo ukončeno nesporné řízení uvedené v § 23 odst. 1 nebo sporné řízení uvedené v § 23 odst. 2, jež zahájil buď spotřebitel, nebo úvěrová instituce, nabylo právní moci.“

5. Zákon DH3

12. Ustanovení § 3 odst. 1 Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (zákon č. LXXVII z roku 2014, kterým se upravují různé otázky týkající se změny v cizí měně, ve které jsou vedeny úvěrové smlouvy se spotřebiteli a ustanovení týkající se úroků; dále jen „zákon DH3“) stanoví, že „změny ve spotřebitelských smlouvách na základě tohoto zákona musí být prováděny v souladu s ustanoveními tohoto zákona“.

13. Ustanovení § 10 uvedeného zákona stanoví:

„V souvislosti se smlouvami o hypotečním úvěru v cizí měně a se smlouvami o hypotečním úvěru založenými na cizí měně je úvěrová instituce, která je věřitelem, povinna ve lhůtě stanovené pro splnění povinnosti týkající se vypořádání účtů podle [zákona DH2] zajistit, aby byl dluh na základě smlouvy o hypotečním úvěru vedené v cizí měně nebo na základě smlouvy o hypotečním úvěru založené na cizí měně přeměněn na úvěr vedený ve forintech, nebo aby byl na úvěr vedený ve

forintech přeměněn celkový dluh vyplývající z takové smlouvy (včetně úroků, poplatků, provizí a nákladů přijatých v cizí měně), přičemž oba výše uvedené dluhy se určí na základě vypořádání účtů provedeného v souladu se [zákonem DH2]. Pro účely této přeměny se uplatní ten z níže uvedených směnných kurzů, který je k rozhodnému dni příznivější pro spotřebitele:

a) průměrná hodnota směnných kurzů dotčené cizí měny, které úředně stanovila Maďarská národní banka v období ode dne 16. června 2014 do dne 7. listopadu 2014, nebo

b) směnný kurz dotčené cizí měny, který úředně stanovila Maďarská národní banka ke dni 7. listopadu 2014.“

14. Ustanovení § 15/A téhož zákona stanoví:

„1. V probíhajících řízeních, jež byla zahájena za účelem prohlášení neplatnosti (nebo částečné neplatnosti) smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo za účelem určení právních následků spojených s neplatností, musí být ustanovení tohoto zákona upravující směnu na forinty uplatněna i na výši dluhu spotřebitele vyplývající ze smlouvy o úvěru v cizí měně nebo ze smlouvy o úvěru založené na cizí měně, která se určí na základě vypořádání účtů provedeného v souladu se [zákonem DH2].

2. Výše dluhu spotřebitele, která se určí ve forintech ke dni rozhodnému pro vypořádání účtů, se sníží o částku, kterou spotřebitel umořil do dne vydání rozhodnutí.

3. V případě prohlášení platnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru musí být na základě ustanovení tohoto zákona určeny zvláštní smluvní práva a povinnosti smluvních stran vyplývající z vypořádání účtů provedeného v souladu se [zákonem DH2].“

II. Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky

15. Dne 7. května 2008 uzavřel Z. Sziber, jednající v postavení spotřebitele a společně s M. Szeder, smlouvu o úvěru s ERSTE Bank Hungary Zrt. (dále jen „ERSTE Bank“) vedenou ve švýcarských francích, která však mohla být splácena a umořována v maďarských forintech, jakož i smlouvu o hypotečním úvěru, která byla přílohou prvně jmenované smlouvy. Ve smlouvě o úvěru bylo stanoveno, že pro účely výpočtu splátek úvěru se použije prodejní směnný kurz banky, zatímco částka úvěru byla převedena na maďarské forinty na základě nákupního směnného kurzu banky. Smlouva stanovila také právo úvěrové instituce jednostranně smlouvu změnit (zvýšením sazby úroků, poplatků a nákladů).

16. Zsolt Sziber měl za to, že uvedená smlouva je protiprávní a napadl ji z tohoto důvodu žalobou k Fővárosi Törvényszék (Vrchní soud v Budapešti, Maďarsko). V žalobě, která byla několikrát změněna, Z. Sziber uvedl zejména, že je smlouva v plném rozsahu neplatná, a to z několika důvodů: i) neboť neobsahuje výši jednotlivých poplatků – zejména výši kapitálu a výši úroků, takže jejím předmětem je nemožné plnění; ii) neboť na úvěrový účet, který je veden ve forintech, nelze vložit částku v cizí měně; iii) protože ve smlouvě není jasně stanoveno, jakým způsobem se určí směnný kurz pro převod na cizí měnu; iv) protože úvěrová instituce neprovedla odpovědné úvěrové hodnocení, konkrétně v souvislosti s ověřením solventnosti dlužníka, zvláště pak pokud jde o kurzové riziko, a v) protože na základě nejasných a nesrozumitelných údajů, které mu byly poskytnuty, nemohl spotřebitel posoudit rozsah kurzového rizika.

17. Podpůrně žádal Z. Sziber o určení, že jen některá z ujednání obsažených ve smlouvě jsou zneužívající povahy, a tedy neplatná. Uvedl zejména, že ujednání v bodě VII.2 smlouvy je zneužívající z důvodu, že spotřebitel, kterému nebyly poskytnuty jasné a srozumitelné informace, nebyl schopen plně posoudit rozsah kurzového rizika. Ujednání obsažené v bodě VIII.13 smlouvy bylo podle jeho názoru zneužívající z důvodu, že se součástí smlouvy stala úřední informace poskytnutá bankou, čímž

bance vzniklo právo smlouvu doplňovat; tato skutečnost vedla k porušení rovnováhy mezi právy a povinnostmi smluvních stran. Zsolt Sziber argumentoval také tím, že ujednání uvedená v bodech II.1 (stanovení poplatků podle úřední informace poskytnuté bankou), III.2 (úroková sazba a míra její variability) a III.3 (právo zvýšit úroky) smlouvy jsou zneužívající, a tedy neplatná.

18. V tomto ohledu Z. Sziber uvedl, že nemohl posoudit rozsah kurzového rizika. Uvedl dále, že v důsledku zneužívající povahy jsou i) ujednání týkající se stanovení výše splátek podle úřední informace poskytnuté úvěrovou institucí, ii) úrokové sazby a míry její variability a iii) práva zvýšit úroky neplatná.

19. V průběhu řízení však došlo ke změně některých použitelných vnitrostátních předpisů a byla také zavedena nová pravidla. U maďarských soudů byla totiž podána celá řada žalob obdobných nebo rovnocenných těm, kterou podal Z. Sziber. Dne 16. června 2014 Kúria (Nejvyšší soud, Maďarsko) s přihlédnutím k rozsudku Soudního dvora ve věci Kásler [4] rozhodl, že některá ujednání ve smlouvách o spotřebitelském úvěru jsou zneužívající. Kúria (Nejvyšší soud) nicméně neprohlásil uvedené smlouvy za neplatné, neboť měl za to, že některé smluvní podmínky v nich obsažené lze upravit. Rozhodl zejména, že nákupní a prodejní kurzy použité ve smlouvách o úvěru vyjádřených v cizích měnách jako směnné kurzy je třeba nahradit oficiálním směnným kurzem Maďarské národní banky. Úvěrové instituci bylo uloženo vrátit spotřebiteli jakékoli přeplatky [5].

20. Vzhledem k tomu, že uzavření smluv o úvěru vedených v cizí měně bylo běžnou praxí, rozhodl se maďarský zákonodárce kodifikovat judikaturu Kúria (Nejvyšší soud) a přijal konkrétní procesní pravidla, jež měla řešit důsledky uvedené judikatury. Byly zejména přijaty zákony DH1, DH2 a DH3, uvedené v bodech 6 až 14 tohoto stanoviska (dále jen „dotčená vnitrostátní právní úprava“).

21. Ve světle tohoto nového právního rámce došel předkládající soud k závěru, že použití prodejního směnného kurzu společnosti ERSTE Bank k převodu pravidelných splátek a právo banky na jednostrannou změnu smlouvy jsou v projednávané věci neplatné. Částky, které uhradil Z. Sziber společnosti ERSTE Bank na základě uvedených ujednání, byly tedy zaplaceny bez právního důvodu a bylo nutné je vrátit. S ohledem na jakékoli další nároky pak předkládající soud vyzval Z. Szibera, aby upravil svou žalobu ve smyslu § 37 zákona DH2. Zsolt Sziber však na uvedenou výzvu nereagoval.

22. Vzhledem k tomu, že Z. Sziber žalobu neupravil, došel Fővárosi Törvényszék (Vrchní soud v Budapešti) k závěru, že nemůže rozhodnout o zbývající části žaloby ve věci samé. Podle § 37 zákona DH2 mělo být dané řízení ukončeno. Předkládající soud však měl pochybnosti o správném výkladu některých ustanovení unijního práva a o slučitelnosti určitých vnitrostátních pravidel se zmíněnými ustanoveními, a usnesením ze dne 29. srpna 2016 se proto rozhodl řízení přerušit a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1. Mají být níže uvedená ustanovení unijního práva, jmenovitě [článek 169 SFEU]; článek 38 Listiny základních práv Evropské unie [(dále jen „Listina“)] […]; čl. 7 odst. 1 a 2 [směrnice 93/13], ve spojení s článkem 8 téže směrnice, jakož i bod 47 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, vykládána

v tom smyslu, že brání vnitrostátním právním předpisům (a jejich uplatňování), jež stanoví dodatečné požadavky v neprospěch toho z účastníků řízení (žalobce či žalovaného), který v období od 1. května 2004 do 26. července 2014 uzavřel v postavení spotřebitele smlouvu o úvěru obsahující zneužívající ujednání, jež umožňuje jednostranné zvýšení úroků, nákladů či poplatků, nebo zahrnující rozpětí nákup/prodej,

4 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282.

5 – Rozhodnutí 2/2014. PJE, Magyar Közlöny, 2014, č. 91.

protože podle uvedených dodatečných požadavků lze před soudy uplatňovat nároky vyplývající z neplatnosti zmíněných smluv uzavřených se spotřebiteli, a zejména soud může věc meritorně projednat, jen tehdy, je-li předloženo podání v občanskoprávním řízení (především žaloba, změna žaloby nebo námitka neplatnosti vznesená žalovaným – proti rozhodnutí v neprospěch spotřebitele – anebo změna této námitky, vzájemná žaloba podaná žalovaným nebo změna této vzájemné žaloby) s povinným obsahem,

zatímco jiný účastník řízení, který smlouvu o úvěru neuzavřel v postavení spotřebitele nebo který v postavení spotřebitele uzavřel v tomtéž období smlouvu o úvěru jiného než shora popsaného typu, nemusí takové podání s určitým povinným obsahem předložit?

2. Bez ohledu na to, zda bude odpověď Soudního dvora na první položenou otázku, formulovanou obecněji než tato druhá otázka, kladná nebo záporná, mají být ustanovení unijního práva vyjmenovaná v první otázce vykládána v tom smyslu, že brání uplatňování následujících obligatorních dodatečných požadavků [a) až c)] vůči účastníkovi řízení, jenž v postavení spotřebitele uzavřel smlouvu o úvěru ve smyslu první otázky:

   a) v soudním řízení je žaloba, změna žaloby nebo námitka neplatnosti vznesená žalovaným – proti rozhodnutí v neprospěch spotřebitele – anebo změna této námitky, vzájemná žaloba podaná žalovaným nebo změna této vzájemné žaloby, kterou musí předložit účastník řízení (žalobce nebo žalovaný), jenž v postavení spotřebitele uzavřel smlouvu o úvěru ve smyslu první otázky, přípustná – to znamená, že je možné ji projednat meritorně – jen tehdy, jestliže účastník řízení v takové písemnosti

      nenavrhuje jen to, aby soud prohlásil smlouvu o úvěru uzavřenou se spotřebitelem ve smyslu první otázky za úplně nebo částečně neplatnou, ale též aby uplatnil právní následky spojené s úplnou neplatností,

      zatímco jiný účastník řízení, který smlouvu o úvěru neuzavřel v postavení spotřebitele nebo který v postavení spotřebitele uzavřel v tomtéž období smlouvu o úvěru jiného než shora popsaného typu, nemusí takové podání s určitým obsahem předložit?

   b) v soudním řízení je žaloba, změna žaloby nebo námitka neplatnosti vznesená žalovaným – proti rozhodnutí v neprospěch spotřebitele – anebo změna této námitky, vzájemná žaloba podaná žalovaným nebo změna této vzájemné žaloby, kterou musí předložit účastník řízení (žalobce nebo žalovaný), jenž v postavení spotřebitele uzavřel smlouvu o úvěru ve smyslu první otázky, přípustná – to znamená, že je možné ji projednat meritorně – jen tehdy, jestliže

      vedle soudního prohlášení úplné neplatnosti smlouvy uzavřené se spotřebitelem ve smyslu první otázky není v takovém podání mezi právními následky spojenými s úplnou neplatností navrhováno, aby soud obnovil stav existující před uzavřením smlouvy,

      zatímco jiný účastník řízení, který smlouvu o úvěru neuzavřel v postavení spotřebitele nebo který v postavení spotřebitele uzavřel v tomtéž období smlouvu o úvěru jiného než shora popsaného typu, nemusí takové podání s určitým obsahem předložit?

   c) v soudním řízení je žaloba, změna žaloby nebo námitka neplatnosti vznesená žalovaným – proti rozhodnutí v neprospěch spotřebitele – anebo změna této námitky, vzájemná žaloba podaná žalovaným nebo změna této vzájemné žaloby, kterou musí předložit účastník řízení (žalobce nebo žalovaný), jenž v postavení spotřebitele uzavřel smlouvu o úvěru ve smyslu první otázky, přípustná – to znamená, že je možné ji projednat meritorně – jen tehdy, jestliže takové podání

obsahuje za období od počátku smluvního vztahu do podání žaloby vypořádání, které je (v podobě upravené vnitrostátními ustanoveními) z matematického hlediska mimořádně složitou záležitostí a musí být vyhotoveno i s přihlédnutím k předpisům upravujícím směnu na forinty

a musí obsahovat podrobný průběh splácení rozčleněný tak, aby byla proveditelná aritmetická kontrola, a ve kterém jsou uvedeny splátky, jejichž splatnost již nastala a je třeba je uhradit podle smlouvy, splátky již uhrazené žalobcem, splátky, jejichž splatnost již nastala a je třeba je uhradit, vypočítané bez přihlédnutí k neplatnému ujednání, jakož i částka rozdílu mezi nimi, a v podobě celkového součtu částku výše dluhu, případně přeplatku, který má vůči úvěrové instituci účastník řízení, jenž v postavení spotřebitele uzavřel smlouvu o úvěru ve smyslu první otázky,

zatímco jiný účastník řízení, který smlouvu o úvěru neuzavřel v postavení spotřebitele nebo který v postavení spotřebitele uzavřel v tomtéž období smlouvu o úvěru jiného než shora popsaného typu, nemusí takové podání s určitým obsahem předložit?

3. Mají být ustanovení unijního práva vyjmenovaná v první otázce vykládána v tom smyslu, že porušení takových norem stanovením dodatečných požadavků uvedených výše (v rámci první a druhé otázky) znamená zároveň porušení článků 20, 21 a 47 [Listiny], přičemž je rovněž třeba zohlednit (částečně i v rámci první a druhé otázky), že soudy členských států mají povinnost uplatňovat unijní právo v oblasti ochrany spotřebitele i na skutkové okolnosti, které nemají přeshraniční charakter, tedy jsou čistě vnitrostátní, jak je stanoveno v rozsudcích Soudního dvora ze dne 5. prosince 2000, Guimont, C-448/98, EU:C:2000:663, bod 23, a ze dne 10. května 2012, Duomo Gpa a další, spojené věci C-357/10 až C-359/10, EU:C:2012:283, bod 28, a v usnesení ze dne 3. července 2014, Tudoran, C-92/14, EU:C:2014:2051, bod 39? Anebo je třeba vzhledem k tomu, že smlouvami o úvěru uvedenými v první předběžné otázce jsou ‚smlouvy o úvěru založené na cizí měně', mít za to, že se z důvodu této pouhé okolnosti jedná o věc s přeshraničním charakterem?"

23. Vzhledem k tomu, že předkládající soud uvedl, že nemůže ve věci rozhodnout kvůli nečinnosti žalobce, vznesl Soudní dvůr dotaz, zda řízení před předkládajícím soudem dosud probíhá. Dopisem ze dne 27. října 2016 Fővárosi Törvényszék (Vrchní soud v Budapešti) zodpověděl uvedený dotaz kladně a vysvětlil, že výsledek řízení (přezkoumání ve věci samé nebo zamítnutí z procesních důvodů) závisí na odpovědích, které Soudní dvůr poskytne na položené otázky.

24. Písemné vyjádření v projednávané věci předložili ERSTE Bank, maďarská vláda a Komise. Uvedené zúčastněné strany přednesly rovněž ústní vyjádření na jednání konaném dne 24. října 2017.

III. Analýza

A. Pravomoc Soudního dvora a přípustnost

25. Před tím, než obrátím pozornost k věci samé, je nutné vyřešit některé otázky pravomoci a přípustnosti.

26. Zaprvé ze znění původní žádosti vyvstaly pochybnosti o tom, zda řízení před předkládajícím soudem dosud probíhá, což je podmínka předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru podle článku 267 SFEU[6]. Předkládající soud však později vyjasnil, že řízení dosud probíhá, a mám tedy za to, že touto otázkou není třeba se dále zabývat.

27. Podstatnější však je, že i přes písemná vyjádření předložená Soudnímu dvoru a jednání, které se konalo v projednávané věci, je stále nejasné, která ustanovení unijního práva jsou v původním řízení použitelná.

28. Nejprve je třeba uvést, pokud jde o výklad ustanovení Smlouvy týkající se ochrany spotřebitele – nyní článek 169 SFEU – že takové ustanovení je určeno především orgánům, institucím a subjektům Unie. Bez vysvětlení ze strany předkládajícího soudu, pokud jde o otázku, proč a jak může být uvedené ustanovení použitelné v takové situaci, jako je situace Z. Szibera, nemám za to, že by Soudní dvůr byl schopen poskytnout užitečný výklad daného ustanovení. Obdobně bez toho, aby předkládající soud rozvedl své úvahy o významu článku 20 („Rovnost před zákonem“), článku 21 („Zákaz diskriminace“), článku 38 („Ochrana spotřebitele“) a článku 47 („Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces“) Listiny v projednávané věci, by Soudní dvůr neměl podle mého názoru o těchto ustanoveních rozhodnout.

29. Kromě toho v původním řízení není použitelná směrnice 2008/48/ES[7], neboť podle čl. 2 odst. 2 se směrnice nevztahuje na úvěrové smlouvy, které jsou zajištěny hypotékou, což je případ smlouvy Z. Szibera.

30. Není konečně snadné ani přesně určit nároky vycházející ze směrnice 93/13 – jejíž ustanovení byla dozajista použitelná *před* přijetím dotčené vnitrostátní právní úpravy – o nichž by měl předkládající soud v původním řízení rozhodnout i *poté*, co daná právní úprava vstoupila v platnost (a poté, co Z. Sziber řádně obdržel od banky vypořádání účtů[8]). Vzhledem k nečinnosti Z. Szibera poté, co byl po přijetí dotčené vnitrostátní právní úpravy předkládajícím soudem vyzván, aby upravil svou žalobu, vyvstávají rovněž pochybnosti o dalším trvání jakéhokoli neuspokojeného nároku vycházejícího z údajné zneužívající povahy relevantních smluvních ujednání.

31. Dotčená vnitrostátní právní úprava se navíc vztahuje na všechny smlouvy o úvěru uzavřené mezi úvěrovou institucí a spotřebitelem v období ode dne 1. května 2004 do dne 26. července 2014, které jsou vedeny v cizí měně (smlouva vedená v cizí měně nebo smlouva, na jejímž základě byly prostředky vyplaceny v cizí měně a spláceny v maďarských forintech) nebo maďarských forintech a jež obsahují ujednání, která jsou v dané právní úpravě označena za zneužívající nebo se jejich zneužívající povaha předpokládá. Uvedená ujednání se ruší (a jsou případně nahrazena jinými) a smlouvy vedené v cizí měně jsou přeměněny na smlouvy vedené v maďarských forintech. Úvěrové instituce jsou povinny zaslat spotřebitelům vypořádání účtů, na jehož základě budou určeny odpovídající finanční důsledky. Jakékoli přeplatky musí být spotřebitelům vráceny.

32. Na základě výše uvedeného lze patrně mít za to, že dotčená vnitrostátní právní úprava již v případě Zsolta Szibera vedla k tomu, že byla zrušena ujednání, jež byla považována za zneužívající, a tedy neplatná. Na podporu jeho nároků uplatněných u předkládajícího soudu tedy zbývají z větší části vnitrostátní ustanovení nesouvisející s žádnými ustanoveními unijního práva (včetně, podle mého

6 – Viz rozsudek ze dne 21. dubna 1988, Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, body 10 a 11. Rovněž viz mé stanovisko ve věci Gavrilescu, C-627/15, EU:C:2017:690, zejména body 36 až 40.

7 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66).

8 – Podle § 21 odst. 3 zákona DH3 byly úvěrové instituce povinny zaslat svým zákazníkům do 1. února 2015 vypořádání účtů.

názoru, i směrnice 93/13): tvrzení týkající se nesplnění požadavku na provedení odpovědného úvěrového hodnocení ve vztahu k přezkumu úvěruschopnosti dlužníka, nemožnost úhrady různých splátek z důvodu neuvedení jejich výše a nemožnost úhrady částky v zahraniční měně na úvěrový účet vedený ve forintech.

33. Z uvedeného důvodu mám za to, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je v projednávané věci nepřípustná, protože popis právních a skutkových okolností není dostatečně podrobný k tomu, aby mohl Soudní dvůr poskytnout užitečnou odpověď podle článku 267 SFEU.

34. I přesto se však budu zabývat hmotněprávními otázkami vznesenými předkládajícím soudem, a to pro případ, že by Soudní dvůr nesouhlasil s mými závěry k výše popsaným procesním otázkám. Ve své analýze se budu soustředit na slučitelnost § 37 zákona DH2 s čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, a to za předpokladu, že Zsolt Sziber má v původním řízení i nadále platné nároky vycházející z uvedené směrnice, nehledě na použití dotčené vnitrostátní právní úpravy.

B. K věci samé

1. K první a druhé otázce

35. Podstatou první a druhé otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 brání vnitrostátní právní úpravě, která zavádí takové požadavky, jaké jsou stanoveny v § 37 zákona DH2, pokud jde o žaloby podané spotřebiteli, kteří v určitém období uzavřeli smlouvu o úvěru obsahující zneužívající ujednání.

36. Nejprve je třeba připomenout, že systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli, co se týče jak vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti [9]. Pokud jde o uvedené nerovné postavení, čl. 6 odst. 1 směrnice stanoví, že zneužívající ujednání nejsou pro spotřebitele závazná. Je třeba mít za to, že uvedené ustanovení je rovnocenné vnitrostátním právním předpisům, které jsou v rámci vnitrostátního právního řádu kogentní povahy [10]. Směřuje k nahrazení formální rovnováhy, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, která může obnovit rovnost mezi těmito smluvními stranami [11].

37. Vzhledem k povaze a významu veřejného zájmu, na němž spočívá ochrana spotřebitelů, kteří se ve vztahu k prodávajícímu či poskytovateli nacházejí v nerovném postavení, směrnice 93/13 ukládá členským státům povinnost – jak vyplývá z jejího čl. 7 odst. 1 ve spojení s jejím dvacátým čtvrtým bodem odůvodnění – zajistit přiměřené a účinné prostředky „zabraňující dalšímu používání zneužívajících [ujednání] ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli“ [12]. V tomto ohledu je nutno konstatovat, že při neexistenci harmonizace vnitrostátních postupů pro vymáhání práv spotřebitelů podle směrnice 93/13 je úkolem vnitrostátního práva jednotlivých členských států, aby stanovilo pravidla přípustnosti nároků vycházejících z údajně

9 – Viz rozsudky ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, bod 39, a ze dne 14. března 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, bod 44.

10 – Viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další, spojené věci C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 54 a citovaná judikatura.

11 – Viz rozsudky ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, bod 40, a ze dne 14. března 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, bod 45.

12 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 78.

zneužívající povahy ujednání obsažených ve spotřebitelských smlouvách, a to na základě zásady jejich procesní autonomie s tím, že nesmí být méně příznivá než ta, kterými se řídí obdobné situace ve vnitrostátním právu (zásada rovnocennosti), ani nesmějí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných spotřebitelům unijním právním řádem (zásada efektivity) [13].

38. Na základě výše uvedených východisek mám za to, že otázky položené v projednávané věci zjevně nelze zodpovědět abstraktně, nýbrž vyžadují důkladné a konkrétní posouzení relevantní vnitrostátní úpravy.

39. To je v zásadě posouzení, k němuž má nejlepší předpoklady vnitrostátní soud. Mohou totiž existovat relevantní aspekty dotčené vnitrostátní úpravy, o kterých nemusel být Soudní dvůr zpraven. Soudnímu dvoru navíc nemusí být zcela jasný vzájemný vztah mezi konkrétními dotčenou úpravou a jinými klíčovými ustanoveními či zásadami dotčeného členského státu. To platí tím více v takovém případě, jako je projednávaná věc, kde – i přes vyjádření přednesená zúčastněnými stranami a konání jednání – stále přetrvává nejasnost ohledně některých skutkových aspektů sporu, stejně jako ohledně dosahu a významu relevantních vnitrostátních pravidel.

40. Nehledě na výše uvedené se vyjádřím k pochybnostem, na něž poukázal předkládající soud, pokud jde o slučitelnost se směrnicí 93/13 takové úpravy, jaká je dotčena v původním řízení, a to na základě toho, jak rozumím relevantnímu skutkovému a právnímu kontextu.

41. Mám za to, že klíčová otázka v tomto řízení je následující: zajišťuje taková právní úprava, jako je § 37 zákona DH2, dodržení zásad rovnocennosti a efektivity?

42. Předkládající soud upozorňuje Soudní dvůr na některé konkrétní aspekty dotčené vnitrostátní úpravy. Žaloba, jíž se spotřebitel domáhá zrušení údajně zneužívajících ujednání, je přípustná (nebo řízení může pokračovat, pokud již bylo zahájeno), týká-li se smluv podléhajících dotčené vnitrostátní právní úpravě, pouze za podmínky, že žalobce: i) žádá, aby soud uplatnil právní následky spojené s neplatností smlouvy, ii) žádá soud, aby z množiny právních následků spojených s neplatností použil ten, který je spojen s prohlášením platnosti či účinnosti smlouvy do vydání rozsudku, a iii) předkládá výslovný a kvantitativně podložený nárok, který zahrnuje také vzájemné vypořádání účtů (dále společně jen „dotčené procesní požadavky“).

43. Zdůrazňuje přitom, že předmětné požadavky nemusí být splněny v případě žaloby na neplatnost podané spotřebiteli, kteří jednají mimo oblast působnosti dotčené úpravy, a navíc může těmto spotřebitelům ztížit možnost výkonu jejich práv podle směrnice 93/13.

44. Je-li tomu tak, pak první otázka, kterou je nutno vyřešit, je otázka splnění kritéria rovnocennosti.

a) Zásada rovnocennosti

45. Je tedy třeba určit, zda dotčená vnitrostátní právní úprava *není* v takové situaci, v jaké se nachází Z. Sziber, *méně příznivá* než úprava, která se vztahuje na obdobné vnitrostátní žaloby. Mám za to, že ve srovnatelné situaci je spotřebitel, který uzavřel smlouvu o úvěru s úvěrovou institucí a domáhá se úplného nebo částečného zrušení zmíněné smlouvy z důvodů založených na jiných ustanoveních vnitrostátního práva, než je § 37 zákona DH2 [14] (například kogentních ustanoveních občanského či obchodního zákoníku).

13 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, bod 46 a citovaná judikatura.

14 – Srovnej stanovisko generálního advokáta Légera ve věci Levez, C-326/96, EU:C:1998:220, body 62 a 69.

46. V posledně jmenovaných druzích řízeních – která se patrně řídí § 239/A odst. 1 starého občanského zákoníku (do dne 14. března 2014) či § 6:108 nového občanského zákoníku (ode dne 15. března 2014) – není splnění dotčených procesních požadavků podmínkou přípustnosti žaloby (nebo pokračování řízení, které již probíhá v okamžiku vstupu nových právních předpisů v platnost). Lze tedy konstatovat, že v důsledku uvedených požadavků musí žalobce vynaložit další úsilí k upřesnění návrhových žádání z hlediska předmětu a právního důvodu.

47. To však neznamená, že není splněno kritérium rovnocennosti. Mám totiž za to, že není na místě zkoumat dotčené procesní požadavky izolovaně od relevantního kontextu, jak patrně činí předkládající soud.

48. Soudní dvůr uvedl, že kdykoli má být určeno, zda je určité vnitrostátní procesní pravidlo méně příznivé než pravidla upravující obdobné vnitrostátní žaloby, je třeba postupovat s přihlédnutím k úloze tohoto ustanovení v rámci řízení jako celku, jeho průběhu a jeho zvláštnostem u různých vnitrostátních orgánů [15].

49. Zdůrazňuji, že řízení upravené dotčenou vnitrostátní právní úpravou se jako celek liší od řízení upravených ve srovnatelných situacích. Maďarský zákonodárce jednoduše nezavedl nějaké nové (a případně přísnější) požadavky přípustnosti, pokud jde o možnost spotřebitele zahájit běžné řízení před soudem: dotčené požadavky byly zavedeny s cílem umožnit spotřebiteli využít nového, odlišného řízení, které v oblastech podléhajících dané úpravě nahrazuje běžné řízení.

50. To znamená, že posouzení rovnocennosti právní úpravy dotčené v původním řízení musí nutně zohledňovat účel a základní charakteristiky nového řízení ve srovnání s obdobnými vnitrostátními řízeními [16]. V projednávané věci je tedy třeba zkoumat, zda zmíněné nové řízení (jehož součástí jsou dotčené procesní požadavky) *jako celek* [17] umožňuje spotřebiteli chránit práva, která dovozuje ze směrnice 93/13, a to stejně účinně, prakticky a včas, jako je tomu u běžných procesních pravidel.

51. S přihlédnutím k souvislostem, v nichž byla zmíněná ustanovení přijata, mám za to, že nové řízení zajišťuje ochranu práv spotřebitele dovozených ze směrnice 93/13, jež je ve skutečnosti *výhodnější* než ochrana vyplývající z běžných procesních pravidel. Jak totiž bude prokázáno, uvedená úprava spojuje dohromady různá řízení, která by spotřebitelé a úvěrové instituce museli obvykle absolvovat v případě změny nebo zrušení úvěru, čímž zjednodušuje, urychluje a snižuje nákladnost řešení jejich vzájemných sporů. Pouhá změna či zrušení smlouvy o úvěru totiž často nepostačuje k vyřešení sporu mezi spotřebitelem a úvěrovou institucí (jak dobře ilustruje věc Kásler [18]).

52. Jak bylo uvedeno, na pozadí projednávané věci je vysoký počet smluv o spotřebitelském úvěru vedených v cizí měně, které byly v minulosti v Maďarsku uzavřeny a následně vyústily v podání mnoha žalob u vnitrostátních soudů. Zmíněné smlouvy často obsahovaly nějaká zneužívající ujednání. Maďarský zákonodárce chtěl – na základě zásad, které dovodil Kúria (Nejvyšší soud) v rozsudku ze dne 16. června 2014 [19], jenž dále vycházel z rozsudku Soudního dvora ve věci Kásler [20] – danou situaci jednou provždy vyřešit přijetím zákonů DH1, DH2 a DH3. Za tímto účelem se rozhodl umožnit spotřebitelům v takové konkrétní situaci jednodušeji a rychleji uplatnit jejich práva před soudem, a to při současném respektování práva dotčených úvěrových institucí na obhajobu.

15 – Viz rozsudek ze dne 1. prosince 1998, Levez, C-326/96, EU:C:1998:577, bod 44. Obdobně viz rozsudek ze dne 5. prosince 2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, bod 34 a citovaná judikatura.

16 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. prosince 1998, Levez, C-326/96, EU:C:1998:577, bod 43.

17 – V tomto smyslu viz stanovisko generální advokátky Kokott ve věci Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2016:696, bod 135.

18 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282.

19 – Viz bod 5 výše.

20 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282.

53. Zneužívající povaha některých smluvních ujednání (kterými se zabýval Soudní dvůr ve věci Kásler) byla tak buď stanovena, nebo předpokládána zákonem a smlouvy o úvěru vedené v cizí měně byly přeměněny na smlouvy vedené v maďarských forintech. Byly rovněž zavedeny konkrétní postupy ke stanovení právních a finančních důsledků vycházejících z částečné nebo úplné neplatnosti smluv. Zákonodárce za tímto účelem v zásadě spojil do jediného řízení samostatná řízení, která by spotřebitelé a úvěrové instituce musely zpravidla absolvovat: zaprvé řízení týkající se údajné zneužívající povahy daných ujednání a z ní vyplývajícího účinku ve smyslu částečné či úplné neplatnosti smlouvy a zadruhé řízení týkající se finančních důsledků částečné nebo úplné neplatnosti smlouvy.

54. Mám za to, že maďarská vláda zcela správně argumentuje tím, že – spojením obou výše uvedených řízení do řízení jediného, ve kterém není posouzení některých aspektů sporu (zneužívající povahy určitých ujednání) ponecháno soudu, nýbrž je stanoveno zákonem, a v němž je zjednodušeno stanovení právních následků zjištění soudu (tím, že je žalobce povinen specifikovat své nároky) – ochrana práv, jež dotčení spotřebitelé dovozují ze směrnice 93/13, je v situacích upravených novými zákony patrně účinnější než ochrana vyplývající z běžné úpravy. Obecně řečeno, zmíněná nová forma řízení patrně posiluje právní jistotu spotřebitelů i úvěrových institucí a tam, kde je to možné, odstraňuje nutnost vedení složitých a zdlouhavých řízení, která by mohla zahltit vnitrostátní soudní systém a vést ke vzniku nekonzistentní judikatury.

55. K tomu, aby takové nové řízení splnilo svůj (legitimní) účel, je patrně nutné, aby žalobci vynaložili dodatečné úsilí k vyjasnění toho, čeho se u vnitrostátních soudů domáhají, pokud jde o možnou neplatnost smlouvy a právní a finanční důsledky z ní vyplývající. To platí tím více, že zmíněná specifikace je vyžadována až poté, co dochází ke změně smlouvy ze zákona. Mám tedy za to, že zmíněné nové požadavky jsou nedílnou součástí konkrétního systému soudní ochrany zavedené dotčenou vnitrostátní právní úpravou [21]. Jedná se totiž o systém, který ve světle skutkových okolností dotčených věcí bude patrně příznivější pro spotřebitele než systém použitelný ve srovnatelných vnitrostátních věcech.

56. Z výše uvedených důvodů mám za to, že vnitrostátní úprava dotčená v původním řízení je v souladu se zásadou rovnocennosti.

b) Zásada efektivity

57. Zbývá však ještě určit, zda jsou dotčené procesní požadavky také v souladu se zásadou efektivity.

58. Na základě výše uvedených úvah tomu tak patrně je. Již jsem vysvětlil, že dotčená vnitrostátní právní úprava zavádí řízení, které s ohledem na okolnosti dané věci patrně umožňuje jednodušší, rychlejší a méně nákladné řešení sporů mezi spotřebiteli a úvěrovými institucemi.

59. V každém případě mi není jasné, jak by mohly první dva požadavky uvedené v bodě 42 tohoto stanoviska spotřebitelům dotčeným novými právními předpisy znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon jejich práv podle směrnice 93/13. Úsilí, které musí spotřebitel vynaložit k tomu, aby vnitrostátní soud uplatnil právní následky spojené s (úplnou či částečnou) neplatností smlouvy na straně jedné a aby z množiny právních následků spojených s takovou neplatností uplatnil ty, kterými dojde k prohlášení platnosti či účinnosti smlouvy do vydání rozsudku na straně druhé, není patrně nijak veliké. Mám za to, že uvedené požadavky pouze nutí spotřebitele, aby formulovali své návrhy adresované soudu jasněji a výslovně.

21 – Srovnej stanovisko generální advokátky Kokott ve spojených věcech Alassini, C-317/08 až C-320/08, EU:C:2009:720, bod 44.

60. Ostatně mám za to, že – bez ohledu na použitelný právní rámec – by spotřebitel, který se nachází v takové situaci, jako je situace Z. Szibera, nutně někdy v průběhu řízení musel vnitrostátní soud seznámit se svým stanoviskem k právním a finančním důsledkům vyplývajícím z částečné nebo úplné neplatnosti smlouvy o úvěru.

61. Stejné úvahy by měly platit obdobně i pro třetí požadavek uvedený v bodě 42 tohoto stanoviska. Na základě posledně jmenovaného požadavku jsou spotřebitelé povinni předložit „výslovný" a „kvantitativně podložený" návrh [22]. Jinými slovy, musí pouze uvést výši domnělého přeplatku a musí tak učinit výslovně.

62. To není patrně pro žalobce nijak zvlášť náročný úkol, zejména protože mohou odkázat na vypořádání účtů, které je úvěrová instituce povinna zaslat všem spotřebitelům dotčeným danou vnitrostátní úpravou. Je logické, že má-li spotřebitel za to, že mu příslušejí nároky nad rámec těch, které jsou uvedeny ve vypořádání účtů, které obdržel a přijal (nebo jež bylo prohlášeno vnitrostátním soudem za konečné), je povinen takový dokument předložit, vysvětlit své stanovisko a nové nároky kvantifikovat.

63. Ve světle výše uvedeného nespatřuji ve spise nic, co by podle mého názoru odůvodňovalo závěr, že předmětné nové požadavky obecně spotřebitelům znemožňují nebo nadměrně ztěžují výkon práv, která dovozují ze směrnice 93/13, v oblasti podléhající dotčené vnitrostátní právní úpravě.

64. Je pravda, že nelze vyloučit, že by v určitých případech mohly mít dané nové požadavky nepříznivé důsledky pro spotřebitele, kteří jsou ochotni napadnout u vnitrostátního soudu údajně zneužívající ujednání ve smlouvách, na něž se vztahuje dotčená vnitrostátní právní úprava a pro něž zmíněná úprava nestanoví ani nepředpokládá neplatnost. Tak tomu může skutečně být i v případě Z. Szibera: podle nové úpravy může jeho nečinnost vést k zamítnutí žaloby, kdežto podle běžné úpravy by mohlo řízení pokračovat. Avšak to, že pro některé spotřebitele může být nové řízení z důvodu jejich pasivity či nečinnosti nevýhodné, neznamená, že není dodržena zásada efektivity. Podle ustálené judikatury Soudního dvora nutnost dodržování zásady efektivity nemůže vést až k tomu, že zcela nahradí úplnou nečinnost dotyčného spotřebitele [23].

65. Soudní dvůr rovněž rozhodl, že pravidla, jež jsou přiměřeně odůvodněna takovými zásadami, jako je právní jistota nebo řádné vedení řízení, neporušují zásadu efektivity, i kdyby jejich porušení mohlo vést k úplnému či částečnému odmítnutí podané žaloby [24]. Obdobně rozhodl, že pokud vnitrostátní právní předpisy zavádějí některé dodatečné kroky v přístupu k vnitrostátním soudům za určitých konkrétních okolností, není tím nutně dotčena účinná soudní ochrana práv jednotlivců. To platí zejména tehdy, když mají daná omezení skutečně sledovat cíle obecného zájmu a nejsou v tomto směru nepřiměřená [25].

66. Mám tedy za to, že v projednávané věci je splněno i kritérium efektivity.

67. Navrhuji tedy, aby Soudní dvůr odpověděl na druhou a třetí otázku v tom smyslu, že čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 při správném výkladu nebrání vnitrostátní právní úpravě, která zavádí takové požadavky, jaké jsou stanoveny v § 37 zákona DH2, pokud jde o žaloby podané spotřebiteli, kteří v určitém období uzavřeli smlouvu o úvěru obsahující zneužívající ujednání.

22 – Jak na jednání vysvětlily maďarská vláda a ERSTE Bank, podrobná pravidla týkající se vypořádání účtů stanovená v dotčené vnitrostátní právní úpravě se vztahují pouze na úvěrové instituce, nikoli na spotřebitele.

23 – Rozsudek ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, body 62 a 63 a citovaná judikatura.

24 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. prosince 1998, Levez, C-326/96, EU:C:1998:577, body 19 a 33 citovaná judikatura.

25 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. března 2010, Alassini a další, spojené věci C-317/08 až C-320/08, EU:C:2010:146, body 61 až 66. V tomto ohledu je třeba mít na paměti, že existují zjevné vazby mezi zásadou efektivity a základním právem na účinnou právní ochranu: mimo jiné viz stanovisko generální advokátky Kokott ve spojených věcech Alassini a další, C-317/08 až C-320/08, EU:C:2009:720, bod 42, a stanovisko generálního advokáta Jääskinena ve věci Liivimaa Lihaveis, C-562/12, EU:C:2014:155, bod 47.

2. Ke třetí otázce

68. Předmětem třetí a poslední otázky předkládajícího soudu je, zda jsou ustanovení směrnice 93/13 použitelná i v situacích, které neobsahují žádný mezinárodní prvek. V tomto ohledu se předkládající soud táže, zda v takové situaci, jaká je dotčena v původním řízení, lze takový mezinárodní prvek spatřovat ve skutečnosti, že je smlouva o úvěru vedena v cizí měně.

69. Tato otázka patrně vychází z nesprávného pochopení judikatury Soudního dvora uvedené v předkládacím rozhodnutí.

70. Je ustálenou zásadou unijního práva, že ustanovení Smlouvy o základních svobodách se nepoužijí v „čistě vnitrostátních situacích“ [26]. Projednávaná věc se však netýká ustanovení Smlouvy o základních svobodách, nýbrž unijních předpisů, které harmonizují určitou oblast práva mezi členskými státy. Pravidla obsažená v dotčených unijních právních předpisech se proto použijí bez ohledu na čistě vnitrostátní povahu situace dotčené v původním řízení. Skutečnost, že dotčené smlouvy o úvěru byly vedeny v cizí měně, je tedy z hlediska použitelnosti ustanovení směrnice 93/13 nepodstatná.

71. S ohledem na výše uvedené navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na třetí otázku ve smyslu, že ustanovení směrnice 93/13 jsou rovněž použitelná v situacích, kde není dán žádný mezinárodní prvek.

IV. Závěry

72. Závěrem navrhuji, aby Soudní dvůr prohlásil žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předloženou Fővárosi Törvényszék (Vrchní soud v Budapešti) za nepřípustnou.

73. Podpůrně navrhuji, aby odpověděl na předběžné otázky položené v projednávané věci takto:

– článek 7 odst. 1 směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách při správném výkladu nebrání vnitrostátní právní úpravě, která zavádí takové požadavky, jaké jsou stanoveny v § 37 zákona XL z roku 2014, pokud jde o žaloby podané spotřebiteli, kteří v určitém období uzavřeli smlouvu o úvěru obsahující zneužívající ujednání;

– ustanovení směrnice 93/13 jsou použitelná i v situacích, které neobsahují žádný mezinárodní prvek.

26 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, bod 47 a citovaná judikatura. Rovněž viz mé stanovisko ve spojených věcech Venturini, C-159/12 až C-161/12, EU:C:2013:529, body 26 až 28.